

Radikal

Leyla Zana

YILDIRIM TÜRKER

Politika / 16/04/2011

Yıllarca Diyarbakır, Afyon, Aydın, Akşehir cezaevlerini ziyaret ede ede Türkçeyi öğrendi. Kadın doğmuştu. Kürt doğmuştu. Bunu bir lanet gibi yaşamaya hiç niyeti yoktu.

İlk gördüğümüzde küçük bir kız çocuğunun şakacı bir aydınlık gibi dikilişi vardı onda. Siyasetin çarpıttığı, iktidarın sakat ettiği hoyrat bir kalabalığın ortasında. Buraya nerelerden geldiğini bilmiyorduk henüz. Ona sunulan daracık dünyanın çeperlerini nasıl sebatla yontup kendini nasıl oldurduğundan haberimiz yoktu. Ama işte karşımızda ne bize ne düşmanımıza benzeyen genç bir kadın duruyordu. Besbelli uzun yollardan gelmişti.

Uzun, yorucu yolların perdahı vardı ışıltısında.

1961 yılında Bahçeköy adlı, 7-8 haneli küçük bir mezrada dünyaya geldi. Yalnız oğulların çocuktan sayıldığı bir dünyada beş kız kardeşin ikincisiydi. Belki hayatta tanıştığı ilk duygu, ailenin erkek evlat yokluğu nedeniyle yaşadığı acıydı. Eksik doğmuştu. Daracık dünyasını zenginleştiren, babasının onu bir erkek evlat gibi yetiştirme hırсыydı. O da anasından çok babasını bildi. Babasını sevdi. Babası, Malabadi'de, Devlet Su İşleri'nde çalışıyordu. Leyla bir yıla yakın okula gitti. Harflerle tanışmıştı ki okuldan alındı. Ne olursa olsun, bir kız çocuğuydu sonuçta. 14 yaşına geldiğinde babasının teyze oğlu Mehdi Zana'nın anasına çay ikram ederken, babası ona dönüp, "Kızım, seni veriyorum. Ne diyorsun" diye sordu. Deli kız, çay tepsisini oracığa bırakıp babasını yumruklamaya başladı. Mehdi Abisi'ni tanıyordu elbet. Küçüklüğü onun mahpusluk serüvenini izleyerek geçmişti. Anasının muhalefetine rağmen babası sözünden dönmedi. Mehdi Zana'yla evlendirildi. Bir yıl sonra da Diyarbakır'a taşındılar. Ronay adında bir oğlu olan, okuma-yazma bilmeyen bir çocuk gelindi artık. Geleneği gereği, evlenince başını örtmek zorundaydı. Bir yıl dayanabildi. Tülbendi seviyordu ama eşarba tahammülü yoktu. Babasının ve çevrenin yoğun baskısına rağmen pes etmedi. 15 yaşındaki küçük gelin, başını açmıştı işte. Ertesi yıl, Mehdi Zana, Diyarbakır Belediye Başkanı seçildi. 12 Eylül darbesinden sonra da tutuklandı. Oğulları Ronay, 5 yaşındaydı.

Kardeşi Rûken'se anasının karnında.

Leyla Zana'nın hapisane hayatı başlamıştı. Yıllarca Diyarbakır, Afyon, Aydın, Akşehir cezaevlerini ziyaret ede ede Türkçeyi öğrendi. Hakaretlerden, itilip kakılmaktan, coplanmaktan, küfürden. Dünya, bu iki çocuklu genç kadını hırpaladıkça, o okuma-yazmayı öğreniyor, insan yerine konmadığını gördükçe, daha hırsla insan kalmaya çalışıyordu. Cezaevi kapılarında kendi gibilerle tanıştı. Politik bir kimlik edinmeye başladı. Kadın doğmuştu. Kürt doğmuştu. Bunu bir lanet gibi yaşamaya hiç niyeti yoktu.

Nitekim Leyla Zana, 1991 seçimlerinde milletvekili olarak Meclis'e giren ilk Kürt kadın. 30 yıllık hayatına öyle çok şey sığdırmıştı ki. Okul yüzü görmeden ilkokul, ortaokul ve lise diplomalarını aldı. Daha sonra gazetecilik yaptı. Olağanüstü kendini öldürme serüveniyle birçok Kürt kadına harlı bir heves armağan etti. Meclis'ten DEP'li arkadaşlarıyla birlikte itile kakıla götürülürken bu memleketin esas çıkmazını işaret ediyordu. Kürtlerin Kürt olmadığını kanıtlamak üstüne kurulu, gülünç, ama zalim resmi dile karşı ilk olarak TBMM'de kendi halkının temsilcilerinden biri olarak bulunması, hayatı ve hakikati sürekli ertelemek üstüne kurulu 'Otorite'nin izin veremeyeceği bir şeydi. Leyla Zana, Kürt olduğunu, Kürt halkının hakları için demokratik mücadelede yer alacağını açıkça dile getirmişti bir kere. Sözü temsil edilmeyenlerin, yok sayılanların temsil serüveni kaba saba bir

üslupla sona erdirildi. Memleketin koskoca bir bölümünün, daha sonra baraja takılıp çöpe atılacak olan oyları, tercihleri, beklentileri 1994 Martı'nda hapse atıldı. DEP milletvekilleri Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan ve Selim Sadak, 15 yıl hapis cezası aldılar.

Milletvekili seçildiğinde Nuriye Akman'la yaptığı bir söyleşide, "Sizi tanımayanlara Leyla Zana'yı nasıl anlatırsınız" sorusuna, "Kendime önce insan, sonra Kürt olarak bakıyorum" diyor; yazarın, "Kendinizi Türk hissetmiyor musunuz" sorusuna da "Hayır, kesinlikle. Türkçeyi 1984'te cezaevi kapılarında öğrendim. Ben sonuna kadar Kürt'üm. Anam tek kelime Türkçe bilmiyor. Sen kendini Kürt olarak hissedemiyorsan, ben de öyle, Türk hissetmiyorum. Ama Türk halkına da sıcak bakıyorum. Hepimiz insanız. Ama bugün zor altında, cop altında olan bizleriz" demişti. İşte kıyametin fitilini ateşleyen sözler bunlardı. Kısa süreliğine bu memlekette bulunan Batılı futbolcuları bile 'Türk gibi' oldukları için sevebilen, Türklüğü dünyanın en gıpta edilesi kimliği olarak gören, fırsat bulduğunda turistleri bile sıkıştırıp, kendilerini Türk hissettikleri itirafında bulunmaya zorlayan tuhaf dil için yenilir yutulur sözler değildi Zana'ninkiler. Meclis Başkanı her dem gölge Cindoruk, onu istifaya davet etti. DGM Başsavcısı Demiral, "Türkiye'de ne işi var öyleyse?" diye kükredi. Leyla Zana, kurban edileceği sunağı hazırlıyor, politikanın soğukkanlı, hesapçı diline yüz vermeden temsil ettiği derdi bir an evvel anlatmaya çalışıyordu. Yine aynı söyleşide, dilimiz kültürümüz farklı, "Ama bunlar yüzyıllardır iç içe yaşamamıza engel olmamış" diyen yazara, "Ama nasıl bir yaşantı? Köle gibi, sefil, yok olmayla yüz yüze bir yaşantı. 80 sonrası yaşadığım olaylar bana, 'neyim, kimim' sorularını sordurdu. Ben her şeyden önce insanım ve insan gibi yaşamak istiyorum. Oysa bize hâlâ 'barbar, vahşi Kürt' muamelesi yapılıyor. Sözler, sürekli kafanıza cop yeseniz, elektrik tellerine bağlansanız, ortalık yerde çırılçıplak soyulsanız, devamlı aşağılansanız kendinizi nasıl hissederdiniz?" cevabını veriyordu. En iyisi ondan nefret etmek, onu hapse tıkıp unutmaktı.

Ama unutulmadı.

Dokunulmazlığı bir çırpıda kaldırılıvermişti. Hayatta bütün bildiklerini kendi gayretiyle öğrenmiş olan bu kadın, şefkatinden bir an nasiplenmediği, zulmünü yakından tanıdığı devlet tarafından lanetli ilan edildi. Bir simgeye dönüştü. O kendisine, Kürt kadınına sunulan daracık dünyanın ötesinde bir hayat yarattı.

İstesek de istemesek de onu dinleyeceğiz. Leyla Zana'nın bu topluma anlatacağı çok şey var.